

A SZABADSÁGHARC HAGYOMÁNYAINAK ÚTJÁN

Egy lap megindulása mindig esemény, de kétszeresen az most, midőn az átalakulás forrongó világában élünk. Jelentőségét fokozza, hogy a felszabadulástól mostanig nem volt a honvédségnek központi sajtóorgánuma. Érzik e perc súlyát azok, akik az ujság bölcsőjénél állanak, érzik bajtársaink, akik szerte az országban izgatottan várják az első szám megjelenését. De azok is, akik sanda szemekkel figyelik erőfeszítéseinket, tudják jól, hogy ennek az ujságnak iránya és befolyása döntő szerepet fog játszani az új honvédség kialakításánál. Félreérthetetlen választ kell adnunk ezeknek, akik talán azt remélik, hogy e lap sorain keresztül visszalophatják a honvédségbe a mult letűnt világát. De felelünk kell a bajtársi oldalról felénk irányuló kérdésre is: milyen irányt fog a lap követni? Jó volna már az első számot minden szellemi útravalóval bőségesen ellátni, hogy az összes felvetett kérdésre feleletet adhassunk. Tisztában vagyunk azonban azzal, hogy ez nem lehetséges. Idő kell, hogy a lap megtalálja végleges hangját, kialakítsa sajátos egyéniségét és hogy csak a legégetőbb problémákon végigmenjen. Ezzel szemben lehet és szükséges is, hogy már az első számban körvonalaiiban megmutassuk azt az utat, amit a lapnak követnie kell.

*

A lap megindulásával kapcsolatban kiadott honvédelmi miniszteri rendelet a lap feladatairól a következőket mondja:

A „Honvéd” című katonai szaklap a honvédség, elsősorban a honvéd tiszti- és tiszthelyettesi kar szabad fóruma, egyben a honvédség szellemi életének hű tükörképe. A lap feladata a multtal szemben új, egészséges, haladó és a magyar demokrácia célkitűzéseinek szolgálatába állított honvédségi szellem megteremtése. Legyen a lap a honvédség fejlesztésének élharcosa. Segítse elő a katonai kutatás, a katonai szakirodalom kifejlődését. Legyen a magasabb vezetők, a honvéd tiszti- és tiszthelyettesi kar továbbképzésének irányítója és segédeszköze. Kísérje figyelemmel a hadtudományok külföldi fejlődését, legyen a szervezési, harcászati, harc- és löeljárási, haditechnikai, fegyverzeti és felszerelési, valamint minden más, a fegyveres erőt érintő téren a szükséges reformok kezdeményezője. De legyen egyben a tapasztalt hibák bátor és szabad bírálója. Adja meg a honvédségben folyó demokratikus, politikai és kulturális nevelés elméleti és gyakorlati irányítását. Adjon emellett áttekintést olvasóinak a világpolitika és belpolitika fontos eseményeiről. Céljai elérésében a pártpolitika felett kell állnia.“

Itt a kész program, amely minden további vitának elejét veszi.

Csak az lehet kérdés, hogyan valósítsa meg a lap ezt a programot? Erre igyekszünk választ adni.

*

Teremtsen a lap új szellemet, amely azonban a magyar történelmi hagyományokon alapul. Hogy mely hagyományokon, afelől nem hagy kétséget a lap címe és emblémája. 1848—49-ben ugyanezekkel a betűkkel nyomták Kolozsvárott a „Honvéd“ című lap fejlécét. Cím és betűk nyílt színvallás amellett, kiknek a nyomdokain akarunk haladni. Nem a közelmulthoz fordulunk tehát tradíciókért, hanem történelmünk legdicsőségesebb időszakához, amelyben a magyar nép a szabadság és demokrácia legjobb bajnokaként az egész világ csodálatát kiérdemelve harcolt a zsarnokság zsoldos seregei ellen. Az a szellem lebeg példaképpen előttünk, amely Petőfiben megtestesülve egyesíteni tudta a haza és nép izzó szeretetét a világszabadság eszméjével; az a szellem, amely Dózsa Györgytől Boeckayn, Esze Tamáson, Rákóczin és Kossuthon keresztül Bajcsy-Zsilinszky Endréig a magyar történelem legjobbrait eltöltötte.

E sorokban nem járhatnak vissza az elmúlt 25 év kísértetei. A felszabadulás óta népünk és országunk nagyobb változáson ment keresztül, mint a megelőző 95 év alatt. Ezt a változást kell tükrözni e lapnak is. A reakció letűnt idejét csupán mementóként tartjuk emlékezetünkben, örök elretentésül, milyen sorsra jut a nép, ha megtagadja hagyományait, elveszti szabadságszeretetét és hova süllyed a hadsereg, ha a néptől elszakadva, az elnyomás és önkény vak eszközévé válik.

Különbözni fog a lap közvetlen elődjétől, mint ahogy a fiatal demokrácia különbözik a két háborút követő időszaktól. Nem azért lesz új és más, mert minden áron újat akarunk, hanem azért, mert soraiból megváltozott világ szelleme. fog az olvasó felé áradni.

*

A reakcióval szemben, mely az élet minden megnyilvánulásában súlyos kölöncként vonszolja a maradiság, a multba való merev kapaszkodás szellemét, a demokrácia a haladás életformája, mely a fejlődés, az ismételt megújulás friss légkörét hozza magával. A lap haladó lesz és élesen szemben fog állani a reakcióval, bármely rejtett formájában mutatkozzék is az. A helyesnek felismert úton nem fordulunk többé vissza, de még csak még sem állunk. Eddigi fejlődésünket alapnak tekintjük csupán, amelyről indulva, még bátrabban törhetünk előre.

Mint a tölgy, gyökerével a magyar történelem legszebb hagyományainak talajába mélyedve, koronájával pedig a fejlődés egyre magasabb régióiba emelkedve egyesítse a lap az egészséges tradíciót, a bátor haladás szellemével, egyre tökéletesbedő egységbe.

*

Új honvédségi szellemet kell teremtenünk, mely a fiatal magyar demokrácia célkitűzéseinek szolgálatában áll. Ehhez pedig olvasóinkat a demokrácia meggyőződéses híveivé kell tennünk és meg kell teremtenünk a honvédség és a magyar nép teljes lelki egységét. Amíg a demo-

kratikus meggyőződés tábornoktól rendfokozat nélküli honvédig mindenkit át nem hat, hasztalan írjuk a szabályzatokat és ontjuk a rendeleteket, addig csupán a demokrácia külsőségét utánozzuk, de nem éljük annak életét. A közelmúlt eseményei közvetlen bizonyítékuul szolgálnak, mit ér a meggyőződés nélküli hadsereg, mit számít a vasfegyelem és a szaktudás, ha nincs meg a belső tűz, amely a harcosok tömegét a legnagyobb áldozat elvállalására képesíti. Hallgassuk csak meg, mit mondtak erről a problémáról a szabadságharc emberei, az első „Honvéd” munkatársai. Birányi Ákos ezt írja a „Honvéd” 1849 február 24-i számában:

„Nézzétek a zsarnokság zsoldos ezredeit, kik tudtuk, akarattuk és meggyőződésük ellen a jogbitorló, népnymorgató hatalom mellett viaskodnak, mely kedvetlenül, sápadt arcukon a vad félelem és ijedség kifejezésével, egyedül a vas kényszerítés által hajtva kezelik a szabadsággylkos fegyvert.”

Ugyancsak a „Honvéd”-ben Cseresznyés klasszikus tömörséggel így fogalmazza meg a jó hadsereg legfontosabb előfeltételét:

„... s ami a legfőbb érdem, minek legtöbbet köszön a magyar hadsereg, az, hogy előbb polgárok voltak s aztán katonák.”

Valóban, ez a probléma megoldása. A katona legyen előbb polgár, azaz szolgálati ideje alatt se szakadjon el a néptől, hanem maradjon annak fia, integráns része, vágyainak, törekvéseinek hordozója és megvalósítója. Így mindig érezni fogja, hogy a honvédség ügye a nép ügye, a saját ügye és meggyőződéssel, lelkesedéssel fogja követni előljáróit a győzelemben vagy a halálban.

*

A magyar néppel való teljes egységet, a köztársasághoz való törhetetlen hűséget és szilárd demokratikus meggyőződést kell hirdetnie e lap minden sorának. Mindenek felett fontos, hogy ezt a szellemet fejlesszük ki olvasóinkban. Ezért sohasem válhatunk szürke szaklappá. A legszintelenebb témának is van politikai vonatkozása és azt nem hallgathatjuk el, ellenkezőleg, minden alkalmat meg kell ragadnunk arra, hogy azt demokratikus szellemben kidomborítsuk.

A demokratikus meggyőződés kifejlesztését időbeli és fontossági sorrendben a fegyelem és a szaktudás megvalósítása elé kell helyeznünk. A meggyőzés folyamán fokozatosan kikapcsolódik az egyénből minden ellenállás és ha megvalósult, parancsnoknak és alárendeltnek egyaránt gyerekjáték a fegyelem megteremtése és fenntartása. Ezzel szemben a meggyőződés nélküli katona csak a legdurvább eszközökkel fegyelmezhető és kétségtelen, hogy válságos helyzetben cserbenhagja a parancsnokát.

Ami a fegyelemre áll, érvényes a szaktudásra is. Katonánál, aki szaktudását háborúban, a bizonytalanság és életveszély nehéz atmoszférájában fejt ki, a meggyőződés nélküli szaktudás értéktelen, az ellentétes meggyőződéssel párosult szaktudás pedig egyenesen veszedelmes. Ezzel szemben a meggyőződés hajtóerő, mely szellemi téren is a legnagyobb teljesítmények elérésére képesít. A szaktudás elsajátítására

irányuló munka, amely meggyőződés nélkül unalmas, fáradságos és céltalan gyötrelemnek látszik, a meggyőződéses embernél célt és értelmet nyer. A meggyőződés alakítja ki azt a tudásszomjat, mely a demokrácia tömegeit jellemzi. Ez pedig a minőségi fejlődés alapja.

A meggyőződés terjesztésével elérjük, hogy az új honvédség fegyelem és szaktudás szempontjából is felette fog állni elődjének. Kétségtelen, hogy ezen az úton pótolni tudjuk a „szakemberek“ kiesése következtében most mutatkozó hiányt. Célunk a fejlődés, a jobb minőség megvalósítása és ezt elérjük, ha demokratikus módszerekkel dolgozunk. A demokrácia minden tekintetben fejlettebb világrénd, mint a feudális reakció volt és ez a tény az élet minden területén törvényszerűen megmutatkozik.

*

„Legyen a lap a honvédség fejlesztésének élharcosa.“ Nem kulloghat az események mögött, nem szorítkozhat egyedül a szabályzatok magyarázatára, hanem át kell vennie a honvédség szellemi irányítását. Páncélos ék gyanánt kell áttörnie a multban való megmerevedés védőállásain. Hassa át a lapot az ifjúság mindent megformálni akaró hite és optimizmusa. Ne féljen az újitók lendületétől, hiszen a kialakuló viták folyamán a kérdéseket minden oldalról megvilágíthatjuk és így mód van arra, hogy túlzó nézetek lehiggadjanak. A fiatalság lendülete a tapasztalat megfontoltságával párosulva mindig megtalálja a helyes megoldást. A lap „szabad fórum“, tehát adjon helyet minden véleménynek, ha építés a célja. Ez munkára fogja serkenteni az olvasókat és ezen az úton segíti elő a lap „a katonai kutatás, a katonai szakirodalom kifejlődését“. Minél színesebb, változatosabb, minél inkább harcos szellemű lesz a lap, annál bizonyosabb, hogy lelkes olvasótábor fogja várni minden egyes szám megjelenését. Ezen az úton válik „a magasabb vezetés, a honvéd tiszti- és tiszthelyettesi kar továbbképzésének irányítójává és segédeszközévé“. Így érjük el azt, hogy a lap nem öncélú elefántcsonttorony lesz, hanem az olvasók sajátjuknak tekintik és valóban el is olvassák.

*

Bírálat nélkül nincs egészséges fejlődés. A bírálattól csak annak van oka félni, aki a fejlődés ellensége, vagy pedig lelkiismeretét mulasztások terhelik. Minden egészséges organizmus bőségesen él a bírálat fegyverével, mert ez módot nyújt neki arra, hogy saját hibáit megismerje és azokat kiküszöbölve egyre tökéletesedjék. A lap egyik legfontosabb feladata, hogy a bírálatot a honvédség fejlesztésének szolgálatába állítsa. E tekintetben legyen inkább merész, mint tartózkodó, hiszen a bátor kritikának akkor is van értéke, ha történetesen tárgyi tévedésen alapul: alkalmat ad ugyanis arra, hogy hibás nézeteket ezen az úton kiküszöböljünk. Segítségével műtétileg idejében eltávolíthatunk olyan gócoakat, melyeket különben csak akkor vennénk észre, ha a fertőzés már az egész szervezetet veszélyezteti. Hisszük, hogy bajtársaink megtalálják a tárgyilagosság hangját és a kritikát az építés szellemében fogják gyakorolni.

Súlyos feladatok előtt áll a lap. Fél száz oldalon kell beszélnie mindarról, ami az olvasók katonai és demokratikus neveléséhez szükséges. Mint egyetlen szaklapnak: helyet kell adnia a hadtörténelem, harcászat, harc- és löeljárás kérdéseinek, foglalkoznia kell minden fegyvernem- és minden szolgálat problémáival, ki kell terjednie felszerelési, fegyverzetű, műszaki és haditechnikai kérdésekre, továbbá könyv- és sajtószemlét, bel- és külpolitikai tájékoztatást is kell adnia. Ilyen terjedelmes feladatkör mellett el kellett ejteni azt a megoldást, hogy a lap a felmerülő problémákkal a legénységet érdeklő fokon is foglalkozzék. Ez annyira szétforgácsolná a lapot, hogy célkitűzéseit egyáltalában nem tudná megvalósítani. A legénység számára írt katonai lap kérdése egyelőre még nyitvamarad.

A feltornyosuló nehézségek leküzdése sok munkát, fáradságot és odaadást kíván. De mint már kifejeztük, a jövő iránti optimizmus tölt el bennünket, amely át fog segíteni a kezdet bármily nagy nehézségein és várható visszaesésein. Szeretettel hívunk mindenkit, hogy mint a lap-olvasója, de lehetőség szerint mint munkatársa is, szívvel-lélekkel álljon célkitűzéseink szolgálatába.

Sólyom László

BUDÁTÓL TOLNAIG

Az 1. hadosztály története.

1944 október 15.

A magyar honvédség jelentős része a keleti arcvonalon a Vörös Hadsereggel áll szemben és fásultan, fáradtan vérzik hatalmas ellenfelének pörölycsapásai alatt. Mindenki tudja, mindenki érzi, hogy a magyar nemzet sorsa vezetőinek bátor elhatározásától függ, minden jóérzésű magyar ember tisztában van azzal, hogy egyetlen ellensége van, akinek még a nyomát is ki kell verni ebből az országból — Hitler Németországa és ennek megvert és napról-napra jobban szétzüllő hadserege.

És 1944 október 15-én elhangzott a magyar politikában sorsfordulót jelenteni hivatott „Szózat“, de olyan körülmények között, olyan gyáván, olyan szervezetenül és olyan határozatlanul, hogy következménye nem is lehetett más, mint Szálasi és hordájának hatalomra jutása.

Igaz magyarnak nem is lehetett ezek után más vágya, mint a bosszúállás, bosszút állni a németen, bosszút állni a némethez csatlakozott Szálasi-banditákon.

1945 február 10-én a kaposvári 6. gyalogezred parancsnoka voltam. A felszabadító gyűrű napról napra jobban szorult Buda körül; a bennrekedt német és Szálasi-banditák kétségbeesetten védekeztek, hiszen tisztában voltak azzal, hogy immár csak pusztá létüket védik. A 6. gya-